

הבה נגיד להם — לנוער, לעם, ליושבי תבל — כי עקרונות המגילה הפכו לחוק המדינה, גרעין לחוקה מלאה אשר תבוא.

מקודש — אך לא מחייב

היו"ר רות הקטין: רשות-הדיבור לשר-המשפטים, כתשובה להצעת החוק, שר-המשפטים **שפירא:** גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לא היתה לי הזכות שהיתה לחבר-הכנסת אבנרי לשמוע בארץ את הקראת מגילת-העצמאות. הייתי באותו יום ישי אחר-הצהריים במחנות המעפילים בקפריסין, וגם זאת אני רואה כזכות לעצמי. שמעתי אז את הקראת מגילת-העצמאות ברדיו, כאשר אפשר היה בקושי לשמוע. לידי ישב כומר פרוטסטנטי, שתירגמתי לו בקיצור את תוכן העניין, שאמר: תודה לאל שוכתי ליום זה שעם ישראל חוזר לארצו.

נכון מאד אמר חבריה-הכנסת אבנרי, כי מגילת העצמאות היא מיסמך מקודש, למרות היותו עדיין רק בן תשע-עשרה שנה. אני חושב שזה יהיה אחד הדוקומנטים החשובים ביותר בספרות ההיסטורית העברית, למרות כל פגומותיו הספרותיות.

ההצעה של חבריה-הכנסת אבנרי, להפוך קטע מתוך מגילת העצמאות לחוק-יסוד במדינה, לחוק העדיף על כל דין, בנוסח כפי שהוא כתוב — אגב, חבריה-הכנסת אבנרי לא שמרו על הכתוב, ואף הוא ציין זאת — היא כאילו היה מציע אדם להפוך פרק מתהילים או מבניאים ראשונים לחוק יסוד של המדינה. משאת-נפש אינה נוסח של חוק. חוק צריך לדבר בלשון ברורה, יבשה, ולעיתים — למרבה הצער — אפילו משעממת, ובלבד שהדברים יהיו ברורים ולא יהיה מקום לפיקפוקים.

חבריה-הכנסת אבנרי אינו מציע לנו מה שנקבע במגילת העצמאות — ישראל תהיה מדינה יהודית. גם מתוך הקטע שהוא העתיק, כסעיף עיקרי להצעת החוק שלו, הוא השמיט את ההוראה או התקנה שמדינת-ישראל תהיה פתוחה לעליה יהודית ולקביוצ גלויות. וכאשר הוא ציטט את הפיסקה שהמדינה תהיה מושתתת על יסודות חרות, הצדק והשלום, הוא השמיט את המלים: „לאור חזונו של נביאי ישראל“.

אדיעור שוסטק (חרות): טעות או מקרה?

העניין האמת

שר-המשפטים שפירא: אני חושב כי הדברים הכתובים כאן הם נר למחוקקי המדינה במשך כל תשע-עשרה שנות קיום המדינה, ואין בנדון מחלוקת בין חלקי הבית, בין הממשלה הקודמת לבין הממשלה הנוכחית.

כן איננו מקבל את הדיבור שהברית הקיימת בכנסת, וקודם לכן כתנועה הציונית, בין תנועת העבודה ובין הציונות הדתית והציונות הליברלית — היא ברית בלתי-קדושה.

אני חושב שבברית לקיים מימשל והסדר במדינת ישראל יכולות להיות פגומות רבות, כמו בכל מעשה יד-אדם, אבל הברית לקיים מישטר מתוקן במדינה לפי קווי יסוד — אין לערוב פוליטיקה בקדושה — היא מטרה מאוד מכובדת.

כל יבוא חבריה-הכנסת אבנרי לגבות ממני חוב, שכאילו הבטחתי לקדם את חוקי-היסוד ואינני מקדם אותם. במשך הזמן הקצר הגשנו הצעת-חוק יסוד מכובדת — חוק יסוד: הממשלה; אנחנו מצפים ליוזמה של הכנסת, שהצעתנו לה לקבל על עצמה להביא לנו הצעה בשאלת האומבוסדמן.

אנחנו — הממשלה — הצענו לכנסת ולוועדת-החוקה להכין חוק לזכויות האזרח. אני חושב, שתוך חודש-חודשיים אוכל להביא בפני הכנסת הצעת-חוק-יסוד: בית המשפט ושופטים; שתכלול כמובן את ההוראות הטובות, או הנראות לנו טובות, בחוקים הקיימים, ושתעלה פרינציפים קונסטטיטוציוניים בחוקים רגילים לדרגה של חוקי-יסוד.

אז נא ייחפזו חבריה-הכנסת אבנרי לגבות את החוב בעניין תקנות ההגנה (1945) אנחנו עובדים על כך. אמרתי שנחזור עליהן, מתוך זהירות, כי יש בהן הוראות שנצטרך לשמור עליהן, אם בתור חוק חדש או בתור חוק ישן.

מי שקורא עיתונות יומית יודע גם יודע, שאלה הנמצאים על הגבולות אינם חיים בתנאים כאלה, שאין צורך לתת להם הגנה חוקית כלשהי.

רוב הדברים הכלולים בסעיף ההצהרה, שהוא הסעיף העיקרי, בחדאי יהיו כלולים בתוך הצעת חוק זכויות האזרח, שוועדת-החוקה-חוקי-משפט, תכין, אני מקווה, במרץ ובזריוות. אינני חושב, שיש בזה משום קידוש מגילת-העצמאות, אם הכנסת תחליט להעביר את הצעת חוק-יסוד זו להעדה.

לכן, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר היום.

ברוב של 2 נגד 1

היו"ר רות הקטין: רשות-הדיבור לחבר הכנסת אורי אבנרי. **אורי אבנרי:** כבוד היושבת-ראש, עוד בדבריה-הקדמה אמרתי שניפינו את הסעיף הנדון של המגילה, כי יש בו דברים השייכים למבוא של החוק, ולא לסעיף של החוק עצמו. אין בזה כל הסתייגות מהדברים עצמם.

אם רוצים לציין במבוא לחוק שהמדינה תתקיים לאור חזונו של נביאי ישראל — אשמח על כך בהחלט. אני חושב שחזונו של נביאי ישראל יכול גם היום לשמש לכוונת מקור להשראה.

אומר כבוד השר, שמשאת נפש אינה חוק. הרי זה אופייה של חוקה אמיתית, שהיא משלבת משאת-נפש וחוק!

מיסמך היסטורי גדול ואופרטיבי, כמו החוקה של ארצות-הברית, עושה זאת בדיוק. יש בה גם סעיפי חוק מדויקים וגם משאת-נפש, עליה מתחנכים דורות של אזרחים אמריקאיים מילודות. זהו מיסמך שיש בו תוכן וערך חינוכי עמוק לעיצוב דמות האומה האמריקאית.

ישראל ברי-מאיר (מפד"ל): מגילת-העצמאות של ארה"ב איננה חלק מהחוקה. **אורי אבנרי:** זה ידוע לי, כבוד סגן-שר-הפנים, זה הוגנב לאוזני. אבל, כמה שנים עברו מאז קבלת מגילת-העצמאות ועד קבלת החוקה? פחות מאשר יעברו וכבר עברו במדינת ישראל! **שר הסעד ברוג:** עשרים שנה.

אורי אבנרי: האם כבוד השר מאמין ברצינות שבתום עשרים שנה מאז קום מדינת-ישראל תהיה לנו חוקה שלמה ומושלמת, כמו לארצות-הברית?

• השר טעה. עברו 12 שנה בין מגילת-העצמאות לבין חקיקת החוקה של ארצות-הברית.

אומר כבוד שר-המשפטים, שעקרונות המגילה משמשים נר לרגלי מחוקקי המדינה. אם כן, למה לא לקבל את ההצעה האומרת, שאם יתקבל בכנסת חוק שהמגילה אינה נר לרגליו, הוא יהיה פסול, ויבוטל על-ידי בית המשפט? דומני שזוהו העיקר, שעליו נטוש החיכוך בין מחייבי חוקה אמיתית, לבין הממשלה והמחנה הפוליטי אשר שר-המשפטים מייצג אותו.

מהו ההבדל בין חוקי-יסוד לבין חוקה? ההבדל נעוץ בשאלה: האם בית-המשפט יוסמך לבטל חוקים הנוגדים את החוקה? האם יש גבול למה שכל-כנסת זו יכולה לעשות? האם יש מחסום בפני הפקרות אפשרית של כנסת כלשהי במדינת ישראל?

אם תתקבל מהר, חלילה, ההצעה של רפ"י, ולפי שיטת בחירות אזוריות ייבחרו, למשל, שבעים נציגים של מפלגת השלטון, האם יוכלו אז המחוקקים, ברוב רגיל, לחוקק כל חוק העולה על דעתו של המנהיג?

האם יכולה כנסת זו ברוב של עשרה נגד שמונה — ובתיאוריה, אפילו ברוב של שניים נגד אחד, כאשר נוכחים באולם שלושה חברים — לקבל כל חוק הנוגד את זכויות היסוד?

האם חוקי-יסוד אלה, שלפי דברי כבוד השר יצטרפו אי פעם לחוקה — יעמדו מעל לחקיקה הרגילה?

האם יש סעיף לאזרח, כשהכנסת, בהרכב כלשהו, תחוקק חוק הנוגד חוקי-יסוד אלה?

האם יכול רוב רגיל בכנסת לבטל חוקי-יסוד אלה, כפי שהוא יכול לעשות כיום? או שתיקבע חוקה שתאפשר את שינוי החוקה רק על דעת הרוב הגדול של העם, ותתן לבית המשפט — שאני חושב שכולנו נותנים בו אמון — לשמור על זכויות האזרח, כפי שיובטחו בחוקה וכפי שהובטחו במגילת-העצמאות, אפילו כלפי הכנסת?

מי מגן על כבוד הכנסת?

היו"ר רות הקטין: האם יש לשר מה להגיד בקשר לדברי חבריה-הכנסת אבנרי? **שר המשפטים שפירא:** רק הערה אחת.

אני רוצה רק להודיע לחברי-הבית, גברתי היושבת-ראש, כי במשרד-המשפטים אנחנו עובדים על הצעת-חוק שהיא בעלת ערך יסודי ביותר: חוק ההגנה על כבוד הכנסת. הגיע הזמן שיפסיקו לדבר על הכנסת בזלזול, בפנים הבית...

תופיק טובי (רק"ח): מה זה שייך למשרד-המשפטים?

שפירא: אתה תתפלא מאד לשמוע, מר תופיק טובי, עד כמה זה שייך.

תופיק טובי: זה שייך לוועדת הכנסת!

היו"ר רות הקטין: אני מבקשת לאפשר לשר המשפטים להסביר דבריו.

שר המשפטים שפירא: אני חושב שהממשלה חייבת להביא הצעה לבית שמטרתה להגן על כבוד הכנסת. שלא יכתבו ולא ידברו על הכנסת בחוץ — אינני רוצה לפגוע, חלילה, בחסינותה של חבריה-הבית — שכנסת מקבלים החלטה ברוב של שניים נגד אחד, ודברים דומים לזה.

אורי אבנרי: יכולים לקבל!

שר המשפטים שפירא: זהו המוסד העליון של המדינה, והו ריבון הארץ, וזכות הכבוד, אשר בצדק מטיל החוק על אזרחי המדינה כלפי צעיר השופטים, בחדאי צריך לשמור לשופט העליון של המדינה, הלא היא הכנסת.

היו"ר רות הקטין: חברי הבית, לפנינו שתי הצעות: הצעה אחת — להעביר את הצעת-החוק המוצעת על-ידי חבריה-הכנסת אבנרי לוועדת החוקה-חוקי-משפט; הצעה שניה — להסיר אותה מסדר-היום. אעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

הצבעה.

בעד העברת הצעת החוק לוועדה — מיעוט. בעד הסרת הצעת החוק מסדר היום — רוב.

ההצעה להסיר את הצעת החוק מעל סדר-היום נתקבלה.

• חוק מח"כ אורי אבנרי הצביע בעד ההצעה רק ח"כ תופיק טובי. כל סיעות הקואליציה ובכללם מפ"ם ולי"ע, הצביעו בעד הסרתה מסדר היום. ח"כ משה ארם עזב את האולם באופן הפגנתי לפני ההצבעה, כי לא רצה להצביע נגד הצעת-החוק. גח"ל וח"כ שולמית אלוני נמנעו מהצבעה.